

KINDERMOORD IN DEN INDISCHEN ARCHIPEL

DOOR J. P. KLEIWEG DE ZWAAN.

In de bekende studie van H. J. Nieboer „Die Bevölkerungsfrage bei den Naturvölkern (Correspondenzblatt der Deutschen Gesellschaft für Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte, Jahrg. XXXIV, 1904) trof mij de opmerking, dat in tegenstelling van hetgeen men constateert bij min of meer primitieve volken van Noord- en Zuid-Amerika, alsook in Australië, Polynesië, Mikronesië, Melanesië en Afrika, in al welke gebieden kindermoord zeer frequent zou voorkomen, in den Maleischen Archipel het dooden van pasgeboren kinderen weinig of zelfs in het geheel niet schijnt voor te komen. Daar ik meende gegronde redenen te hebben om aan dat weinig of niet voorkomen van kindermoord in onze Oost te mogen twijfelen, heb ik de Indische literatuur daarover nagegaan, wat mij des te meer de moeite waard voorkwam, omdat, voor zoover mij althans bekend, tot heden over dit onderwerp nog geen samenvattende studie is verschenen. Bij dit onderzoek heb ik mij in hoofdzaak de volgende vragen gesteld:

1. Bij welke stammen van den Archipel wordt het dooden van pasgeboren kinderen vermeld?
  2. Welke motieven liggen aan dit gebruik ten grondslag?
  3. Welke kinderen worden gedood?
  4. Op welke wijze worden zij ter dood gebracht?
  5. Wie doet zulks?
  6. Is het dooden van pasgeborenen volgens de inlandsche Adat al of niet geoorloofd?
1. Bij welke stammen in onze Oost vindt men kindermoord vermeld?

Uit de literatuur en door eigen onderzoek is het plegen van kindermoord mij bekend geworden bij verschillende stammen van Soematra (Bataks, Atjehers, Minangkabau-Maleiers, Koeboes), bij bewoners der naburige eilanden (Niassers, Mentawaiers, Engganeezen), bij verscheidene stammen van Borneo, zooals de Kenja- en Kajan-Dajaks, de Dajaks der Westerafdeeling van Borneo en die van Landak en Tajan, de Dajaks der Afdeeling Koelakapoeas (residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo), verder bij verschillende stammen in Celebes

(o.a. bij de Makassaren en Boegineezen, de Galelareezen en Tobelareezen, stammen van Midden-Celebes), bij Philippijnsche stammen, alsook bij vele volksstammen van Nieuw-Guinee en de naburige eilanden der Torresstraat en tenslotte nog op talrijke kleinere eilanden van den Archipel, zooals op Schouteneiland, Kei, Timor, Seroeang, Bima, Soemba en Bali. Ook weten wij, dat in Java kindermoord in vroeger tijd in zwang is geweest. Uit deze opgave als zoodanig blijkt dus reeds wel, dat Nieboer's opvatting niet juist kon zijn en dat integendeel kindermoord in den Indischen Archipel een zeer verbreid gebruik is geweest en ook nu nog is; dat verder dat gebruik niet alleen is geconstateerd bij de laagststaande stammen aldaar, maar evenzeer en misschien in niet geringere mate bij volken van hoogere cultuur in Indië.

Het ontkennen van kindermoord trof ik in de literatuur slechts éénmaal aan, namelijk door Rudolph Martin, die voor bepaalde inlandsche stammen van het Schiereiland Malakka opgeeft, dat kindermoord niet *schijnt* voor te komen; schijnt, dat wil dus zeggen: geen zekerheid!

2. Wat kan den Inlanders aanleiding geven hunne kinderen kort na de geboorte te dooden?

In zijn werk: „The Origin and Development of the moral Ideas” noemt Westermarck o.a. als motieven voor kindermoord bij min of meer primitieve volken: buitenechtelijke bevalling, dood der moeder in het kraambed, tweelinggeboorte, mismaaktheid of ziekelijkheid der pasgeborenen, het feit dat het kind op eene bijzondere, ongewone wijze ter wereld komt of bij de geboorte reeds een of ander eigenaardig kenmerk aan het lichaam vertoont, voedselgebrek, overspel door den vader, groot aantal kinderen van hetzelfde geslacht, alsook eene offerhandeling, voor bovennatuurlijke machten bestemd. Nieboer geeft in zijn reeds genoemde studie nog als motieven voor kindermoord op: vrees voor overbevolking, gemakzucht der ouders, ijdelheid, wraak, oorlog, jeugdigen leeftijd der ouders en polygamie.

Welnu, het blijkt, dat de meeste dezer motieven ook voor den Indischen Archipel gelden!

Tweelinggeboorte of drielinggeboorte geeft bij vele stammen in onze Oost aanleiding om een van beide of de beide pasgeborenen van kant te maken.

Tweelinggeboorte wordt door verscheidene stammen voor een groot onheil gehouden, niet alleen echter voor de ouders, maar vaak en in niet geringere mate voor de kampong of zelfs voor den geheelen stam. Vooral is zulks het geval, wanneer de beide kinderen niet van hetzelfde geslacht zijn. Men neemt dan veelal aan, dat deze kinderen

vóór de geboorte bloedschande bedreven, waarvan men de noodlottige gevolgen voor kampong of stam vreest en wil voorkomen.¹⁾

Bij sommige stammen in onze Oost worden dan, gelijk gezegd, beide tweelingen gedood. Dat is b.v. het geval bij stammen van Noord- en Oost-Nias (in Noord-Nias echter ook wel alleen het zwakste van beide kinderen), bij de Bataks in Sumatra, de Noeforeezen van Nieuw-Guinee (soms), alsook bij de Bogadjim aldaar.

Bij de Kenjah-Dajaks wordt alleen het eerstgeboren kind gedood, daar men van meening is, dat slechts het laatstgeboren kind in het leven kan blijven en dat de eerstgeborene de kracht en gezondheid van het andere kind zou schaden.

De Dajaks der Afdeeling Koelakapoeas laten tweelingen van hetzelfde geslacht in leven. Worden echter een meisje en een jongen geboren, dan moet het meisje sterven, op welke wijze dan ook. Volgens Mallinckrodt is in de Dajakstaten geen tweeling in leven gebleven of blijft die in het leven, wanneer althans de kinderen van verschillende sekse zijn.

Ook bij de Kajan-Dajaks wordt van tweelingen van verschillend geslacht alleen het vrouwelijke kind gedood, wat ik ook vermeld vond voor sommige Papoea-stammen in Nieuw-Guinee. Bij andere stammen van dit eiland daarentegen, b.v. bij die van de Astrolabebaai, worden juist de jongens ter dood gebracht.

In Westelijk Nias doodt men van een tweeling het laatstgeboren kind, bij de Bontoc-Igorooten der Philippijnen het rustigste of grootste kind, bij de Benguet-Lepanto-Igorooten weer het laatstgeboren kind, op Seroeang in den regel het zwakste kind, bij de Barriai-Papoea's van twee knapen de eerstgeborene, bij de Kuni-Papoea's van Britsch Nieuw-Guinee hetzij beide kinderen of slechts één ervan, op Murray-eiland alleen het laatstgeboren kind, terwijl in Seko (Humboldtsbaai) bij de geboorte van een tweeling van gelijke kunne de laatstgeborene wordt van kant gemaakt.

Hieruit blijkt dus, dat de voorschriften bij de verschillende stammen dienaangaande zeer uiteenloopen.

Het doden van tweelingen (beide kinderen of slechts één van beide) constateerde ik bij de Niassers, Bataks, bij verscheidene Dajaken Papoeastammen, op Timor, Seroeang, Murray-eiland en in de Philippijnen. In vroeger tijd werden ook in Java tweelingen gedood.

Albert Kruyt vertelt ons in zijn studie „Measa”, dat overal in Midden-Celebes het werpen van een tweeling door een buffel voor zeer onheilspellend wordt gehouden. Hongersnood en oorlog zouden daarvan het gevolg kunnen zijn. Zonder uitzondering

¹⁾ J. P. Kleiweg de Zwaan: 'Denkbeelden der Inlanders van den Indischen Archipel omtrent de geboorte van tweelingen. Tijdschrift van het Kon. Nederl. Aardrijkskundig Genootschap, 2e serie, dl. XXXVI 1919, afl. 2.

wordt dan of een der drie dieren gedood, soms echter doodt men alle drie dieren (moeder en kinderen) of alleen de beide kinderen. In Tinompo b.v. moeten zoowel het moederdier als de beide jongen worden gedood. Van verschillende deelen van hun lichaam, van de hoeven, horens, staart en bek wordt een stuk afgesneden, welke stukken men bijeenvoegt; dan doet men er wat medicijn bij en laat een en ander in de rivier afdrijven. De leider van deze plechtigheid spreekt dan als volgt: „Ik laat U, *pali*, afdrijven, opdat ge naar een ander dorp zult gaan, aan de overzijde van de diepte der zee, opdat ge niets meer in huis komt doen”.

Van eenige vrees voor menschelijke tweelingen heeft Kruyt echter bij de Bare'e-Toradja's in Midden-Celebes nimmer iets gemerkt. Maar men heeft ze toch niet graag. In verband echter met het medegedeelde betreffende de tweelinggeboorte bij dieren en wat ons overigens in onze Oost omtrent tweelinggeboorte bekend is, meen ik wel te mogen besluiten, dat ook deze Toradja's oorspronkelijk de tweelinggeboorte bij den mensch hebben geducht en dat ook bij dit volk in vroeger tijd waarschijnlijk het dooden van tweelingen in zwang is geweest. Temeer, waar wij bij andere stammen in Celebes zulke gebruiken wel leerden kennen!

Waarom doodt men de beide kinderen of een van beide?

In vele gevallen, gelijk gezegd, omdat men meent, dat de tweelingen zich vóór de geboorte in het moederlichaam aan bloedschande schuldig maakten.

Bij andere stammen daarentegen, omdat men in eene tweelinggeboorte ziet het bewijs van overspel.

Weer andere stammen, zooals de Bontoc-Igorooten der Philipijnen, omdat zij de tweelingzwangerschap toeschrijven aan den intiemen omgang der vrouw met een boezen geest. Het kan ook zijn, dat men de tweelinggeboorte toeschrijft aan een of andere adatovertreiding der ouders, waarvan men de nadelige gevolgen voor de gemeenschap vreest en door het dooden der kinderen tracht te voorkomen. Ook gebrek aan voedsel of gemakzucht der moeder kan daartoe aanleiding geven. Waarschijnlijk gaat men ook wel tot kindermoord in zoo'n geval over, eenvoudig omdat men in de tweelinggeboorte ziet iets bijzonders, iets ongewoons, dat reeds als zoodanig wordt gevreesd en tot onrust aanleiding geeft.

Een ander motief voor kindermoord in onze Oost is het overlijden der moeder tijdens of kort na hare bevalling. Hiervan vond ik voorbeelden opgegeven voor de Mentawaiers, Niassers, Engganeezen, voor Dajaksche stammen in Borneo, als ook voor Papoea-stammen en inboorlingen van het Gazelle-Schiereiland.

Van Haef ten (Tijdschr. v. Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned. Indië, 1910) deelt mede, dat juist bij zijn aankomst op het

eiland Enggano, in 1909, eene vrouw tijdens de bevalling stierf. Het volkomen gezonde kind werd gedood en als reden daarvan opgegeven: het is toch onmogelijk het in leven te houden, als de moeder overleden is. Dit gold een voldragen kind.

Volgens H a n s e n mag in de groep Noord- en Zuid-Pageh der Mentawai-eilanden een kind, welks moeder in het kraambed is gestorven, niet in het leven blijven. Het wordt gedood, of levend met de moeder begraven. Sterft echter de moeder kort na de bevalling door een andere oorzaak dan eene kraamvrouwenziekte, dan mag het wicht wel in leven blijven en wordt het aan de zorg eener andere moeder toevertrouwd. Onnoodig haast te vermelden, voegt echter H a n s e n toe, dat dit barbaarsch gebruik om pasgeboren kinderen te doden aldaar nu tot het verleden behoort, nu ons Bestuur overal invloed doet gelden! Hier geloof ik echter wel te mogen aannemen, dat H a n s e n zich al te optimistisch heeft uitgelaten en dat op Mentawai, in het geheim althans, ook nu nog zulke gebruiken wel eens voorkomen. A l f r e d M a a s s vermeldt ook nog den kindermoord op Mentawai.

Kinderen, wier moeder bij de bevalling is gesuccombeerd worden door de Mentawaiers voor ongelukbrengers gehouden en daarom liefst terstond na de geboorte gedood.

In zijn onlangs verschenen studie „De Mentawaiers” (Tijdschr. v. h. Batav. Genootschap v. Kunsten en Wetenschappen, dl. L XII, 1923) deelt ook K r u i j t mede, dat als de moeder in het kraambed sterft en het kind nog in leven is, de pasgeborene wordt gewurgd en samen met de moeder begraven. Men verklaarde dit gebruik aldus: „Als wij het kind niet doodden, zou de moeder het toch zelve komen halen”.

Wanneer het kind echter ongeveer een maand oud is, als de moeder sterft, laat men het op de Pageh-eilanden in leven en wordt het door eene andere zoogende vrouw gevoed. Op Sabiroet daarentegen doodt men het kind ook nog op lateren leeftijd, indien de moeder komt te overlijden; eerst wanneer de kleine kan zitten, laat men het hier in leven.

Dat het zeer veelvuldig op Mentawai zou voorkomen, dat pasgeboren kinderen worden gedood, gelijk B o n n in zijn in 1917 verschenen boek „Die Rheinische Mission daheim und draussen” mededeelt, acht K r u y t niet juist. Volgens K r u y t zou alleen de dood der moeder in het kraambed daartoe aanleiding geven.

Bij de Bainings van het Gazelle-Schiereiland zou volgens P a r k i n s o n kindermoord ook alleen dan voorkomen, wanneer de moeder kort na hare bevalling sterft. Het kind wordt dan uit den weg geruimd, omdat niemand bereid is het te voeden en groot te brengen.

G o m e s (Seventeen Years among the Sea Dyaks of Borneo)

schrijft, dat vóór onze Bestuursbemoeiingen bij de Zee-Dajaks gebruikelijk was om bij het overlijden der moeder in het kraambed het kind te dooden en wel omdat zulk een kind den dood der moeder op zijn geweten heeft, dus schuld heeft, en geen enkele vrouw het zou wagen zoo'n kind te zoogen, daar het onheil over de andere kinderen brengt. Blijkbaar zien dus deze Dajaks in zulke kinderen evenals in de in het kraambed gestorven vrouw zelve een onheil veroorzakend wezen.

Door Elshout (De Geneeskunde der Kenja-Dajaks in C. Borneo in verband met hun Godsdienst) vond ik medegedeeld, dat wanneer bij de Kenja eene vrouw in het kraambed overlijdt, hetzij door puerperaalkoorts, door retentie van de placenta of een andere oorzaak, als regel het pasgeboren kind wordt gedood; een enkele maal echter, namelijk als het een bijzonder mooi kindje is, laat men het in leven, maar dat is toch een zeer groote uitzondering. Ook bij de Bahau-Dajaks van Borneo worden zulke kinderen gedood.

In Dobu (Britsch Nieuw-Guinee) was het in vroeger tijd eveneens gebruikelijk om een kind, welks moeder bij de bevalling stierf, van het leven te berooven en tegelijk met de moeder te begraven. Volgens Murray zou de bedoeling hiervan zijn het kind in de gelegenheid te stellen de moeder in het hiernamaals te begeleiden en misschien ook te beschermen.

Wij weten, dat bij verscheidene volken de overtuiging bestaat, dat de in het kraambed gestorven vrouwen nog blijven verlangen naar het kind, dat zij ter wereld hebben gebracht en niet tot rust komen, voordat zij haar kind bij zich hebben gekregen in het doodenrijk. Vandaar dat men er dan vaak toe kwam de pasgeborene te dooden en met de moeder te begraven. Welnu, deze voorstelling, met den daaraan ten grondslag liggenden kindermoord, schijnt ook in onze Oost te bestaan. Daarvoor pleit b.v. het door Krut voor de Mentawaiers medegedeelde en bovendien een gebruik der Bare'e-Toradja's van Midden-Celebes, die bij het lijk eener in het kraambed gestorven vrouw in de lijkstam een pisangstam leggen. De overledene zal dezen pisangstam voor haar kind houden, dat zij ter wereld heeft gebracht en daardoor rust krijgen en er niet op uitgaan, om zich in haar teleurstelling en wrevel te wreken op andere vrouwen, die wel de moedervreugde hebben gekend. In dit gebruik in Midden-Celebes heeft men misschien te zien een rudiment van een in vroeger tijd aldaar gebruikelijken kindermoord. In plaats van het gedooide kind ging men waarschijnlijk later als plaatsvervanger een pisangstam in de lijkstam neerleggen.

Verder worden in onze Oost wel pasgeboren kinderen van het leven beroofd, als zij zeer zwak of ziekelijk zijn, of met een of ander lichaamsgebrek, met een bijzonder kenmerk of op bijzondere wijze worden geboren.

Ook te dien opzichte bestaan weer analogieën bij talrijke andere volken. Zoo worden b.v. in bepaalde streken van Afrika de kinderen gedood, die met eenige tanden worden geboren. De Kamekadales dooden de kinderen, die bij stormachtig weer worden geboren, terwijl in Madagaskar kinderen, die in Maart of April ter wereld kwamen of in de laatste week van de maand, op een Woensdag of Vrijdag waren geboren, werden gedood. Bij de Antankarana van Madagaskar wordt een kind gedood, als het direct na de geboorte niest, of als het met tanden geboren wordt. De Basuto dooden de kinderen, welke in voetligging ter wereld komen, de Wazaramo van Oost-Afrika de kinderen, bij welke de bovenste snijtanden eerder te voorschijn komen dan de onderste, terwijl bepaalde Australische stammen de kinderen van kant maken, die de moeder bij hare bevalling veel pijn hebben veroorzaakt.

Mismaakte of zwakke kinderen werden of worden nog, kort na de geboorte gedood bij verschillende stammen van Nieuw-Guinee. Bij sommige Papoea-stammen is het ook gebruikelijk om de blindgeborenen van het leven te berooven (B r o u w e r). Door de Undup-Dajaks in Borneo worden mismaakte, als ook idiote kinderen gedood. De Kenja-Dajaks houden iedere andere geboorte dan die, waarbij de schedel het eerst te voorschijn komt, voor slecht en meestal wil men dergelijke kinderen niet in het leven houden: „abé ida oeba alla anak ina”, wat letterlijk beteekent „men wil dat kind niet halen”. Zulke kinderen worden gedood, evenals ook alle kinderen, die onder zoodanige, ongunstige omstandigheden geboren worden, dat men den invloed van booze geesten vermoedt en bevreesd is, dat ongeluk over de geheele kampong zal komen.

Zoo worden bij de Kenja-Dajaks ook de kinderen van vrouwen, die buitenshuis bevallen, gedood, daar men van zulke kinderen gevaar voor de kampong ducht (E l s h o u t).

In Atjeh werden gebrekkige of misvormde kinderen in den regel spoedig na de geboorte gedood, ook alweer omdat men zulke kinderen gevaarlijk voor de omgeving achtte.

Bij de Gaddanen, Ilongooten en Ibilao's der Philippijnen wordt een pasgeboren kind ter dood gebracht, als het zwak ontwikkeld is, maar ook wel als de bevalling bijzonder lang heeft geduurd en de moeder daardoor zeer geleden heeft.

Indien bij de Ilongooten een kind ter wereld komt met een omstrengeling van de navelstreng, wordt het eveneens terstond gedood en begraven, daar men vreest, dat zulk een kind later zijn ouders naar het leven zal staan.

Op het eiland Nias zouden volgens D u r d i k albino's worden omgebracht. Maar dit schijnt toch niet altijd het geval te zijn, want S c h r ö d e r vermeldt, dat hij op dit eiland volwassen albino's heeft

gezien. Zelf heb ik in Nias ook eenige albino's waargenomen. Men vreesd aldaar, dat een albino ter wereld komt, als de moeder omgang heeft gehad met een geest (eene opvatting, die ook bij Dajaksche stammen voorkomt) en noemt zulke kinderen daarom *onombela*, d.w.z. „kinderen van een bela (geest)”. Men houdt die albino's voor onheilveroorzakend en brengt ze daarom liefst ter dood.

Volgens Rappard worden in Nias ook wel mismaakte kinderen direct na de geboorte uit den weg geruimd, ook alweer omdat men de geboorte van zulke kinderen houdt voor een teeken, dat onheil over de kampong zal komen. Mij werd echter door de Niassers te kennen gegeven, dat de geboorte van een mismaakt kind het gevolg is van het feit, dat gedurende de zwangerschap de ouders zich niet hebben gehouden aan de voor dien tijd geldende adatvoorschriften en verbodsbepalingen. Daarom zou het den ouders verboden zijn, zulke mismaakte kinderen te dooden, omdat zij zelf de schuld daarvan zijn. Dit neemt echter niet weg, dat ondanks dit uitdrukkelijk verbod de ouders soms toch wel ertoe overgaan heimelijk een dergelijk kind te dooden, omdat het hun zeer tot last is.

Het kan ook zijn, dat het geslacht van het pasgeboren kind den ouders niet aanstaat en hun aanleiding geeft het kind te dooden. Ofwel het feit, dat er reeds vele kinderen geboren waren en verdere uitbreiding der familie niet gewenscht wordt. Wanneer in Tami (in het vroegere Duitsch-Nieuw-Guinee) de ouders gehoopt hadden op de geboorte van een meisje en er komt een jongen, dan wordt dit kind ter dood gebracht.

Hunt vertelt ons, dat als op Murray-eiland en Erub, alsook waarschijnlijk op andere eilanden van de Torresstraat, een aantal kinderen van hetzelfde geslacht na elkaar het licht zien, men tot kindermoord overgaat. Het wordt aldaar voor behoorlijk gehouden een even groot aantal zonen als dochters te bezitten. Zijn er reeds veel kinderen geboren, dan worden de nakomenden omgebracht. Op de genoemde eilanden was in vroeger tijd het tweekinderenstelsel in zwang; kwamen er meer kinderen, dan maakte men die van kant. Op het naburige Darnley-eiland daarentegen huldigde men het driekinderenstelsel. Men schaamde zich over eene grootere familie en vreesde de spottereien der dorpsgenooten. Door het dooden der kinderen of door abortus op te wekken trachtte men daarom verdere uitbreiding der familie te verhinderen. Bij de Banaro-Papoea's bestaat het systeem, dat elke knaap een zuster moet hebben, voor welke in een andere clan een meisje met een broer gezocht worden. De natuur stoort zich echter niet altijd aan een dergelijken eisch; in zoo'n geval tracht men zich te helpen door de pasgeborene, van het ongewenschte geslacht, te dooden. Volgt b.v. op een jongen weer een knaap of op een meisje weer een

kind van het vrouwelijk geslacht, dan wordt het laatstgeboren kind gedood (Thurnwald).

Eene Keieesche legende, ons door Pater Geurtjens medegedeeld, verhaalt van een vorst, die op reis moest, maar zijn zwangere vrouw thuis achterliet, met de opdracht, dat wanneer tijdens zijn afwezigheid een knaap geboren werd, deze in het leven moest gelaten worden, ook al kwam hij mismaakt ter wereld, maar dat in 't geval 't een meisje was, dit kind moest gedood worden, „al had het de zon op den rug en de maan op de borst”. Na eenigen tijd beviel de vrouw van een meisje, maar de moeder kon er niet toe komen het kind te dooden en besloot het te verbergen. Toen echter korten tijd daarna de vorst van zijn reis terugkeerde, kwam hij al spoedig te weten, wat er tijdens zijne afwezigheid gebeurd was. Hij liet het kind opsporen, maar toen hij zag hoe lief en mooi het kindje was, werd hij door medelijden bewogen en wilde het niet meer dooden. Zijn vrouw werd toen echter zeer boos en zei: „Waarom moest ge mij dan zoo plagen? Eerst hebt ge bevolen, als het een meisje is, dood het, als 't een jongen is, voed hem op! Welnu, ik ga heen en ik zal het dooden”. Zij maakte een houten kist en sloot daarin het kind op, met een kat en een schotel met spijzen en liet deze kist in de diepe zee zinken. Echter het kind bleef in leven en, zoo eindigt het verhaal, sloot later, groot geworden, een gelukkig huwelijk.

Uit deze legende schijnt wel afgeleid te mogen worden, dat ook op Kei kinderen van ongewenscht geslacht gedood werden en misschien nog worden, evenals ook mismaakte kinderen.

Door Rivers weten wij, dat in Tikopia, Noordelijk van de Banka-eilanden gelegen, de familie liefst tot vier kinderen beperkt bleef. Wanneer de vier reeds geboren kinderen alle van het vrouwelijk geslacht waren, werden de daarop volgende meisjes kort na de geboorte gedood.

Het vijfkinderenstelsel gold bij de Biakkers van het Schouteneiland; het eventueel volgende zesde kind werd dadelijk bij de geboorte ter dood gebracht. Daarentegen wil men bij de Noeforeezen in Nieuw-Guinee niet meer dan drie of vier kinderen hebben, bij naburige Papoea-stammen slechts twee kinderen. Worden er meer kinderen geboren, dan neemt men tot kindermoord zijn toevlucht.

Het schaamtegevoel is, gelijk bekend, bij de primitieve volken over het algemeen zeer sterk ontwikkeld; dat is ook het geval bij de volken van den Archipel. Men is erg bang voor hetgeen de kamponggenooten wel zouden zeggen, en dat men uitgelachen of bespot zal worden, b.v. als er veel kinderen in het gezin worden geboren, vooral echter wanneer ouders niet zoo heel jong meer zijn. Zoo vinden wij ook van de bewoners der eilanden in de Torres-sstraat medegedeeld, dat ouders die niet jong meer zijn, vreezen uitgelachen te zullen wor-

den, indien er nog een baby verschijnt. In zoo'n geval wordt het kind maar liever gedood, van welk geslacht het ook moge zijn. Daartoe zal echter nog wel bijdragen het feit, dat die niet meer jonge ouders ertegen opzien, nog eens een kind te verzorgen en groot te brengen! Zoo'n nakomertje kan den niet meer jongen ouders veel last en zorg veroorzaken!

Interessant is het te vernemen, dat sommige Inlanders gelooven, dat ook de dieren wel hun jongen, als zij van ongewenscht geslacht zijn, van het leven berooven. Zoo meenen de Toba-Bataks, dat zoodra een neushoornvogel haar eieren heeft uitgebroed, het mannetje komt kijken, van welk geslacht de jonge vogeltjes zijn. Indien het merkt, dat zij van het vrouwelijk geslacht zijn, is de zaak in orde, maar zijn zij van het mannelijk geslacht, dan stopt het vaderdier met aarde het nest dicht, waardoor de jonge diertjes, met hun moeder, omkomen (Winkler: Die Toba-Batak auf Sumatra).

„An jeder Sage ist eine Sache”, zegt Winkler terecht. De neushoornvogels leggen hunne eieren in holen van boomen. Het vrouwtje deponeert de faeces op den rand van het hol. Daardoor wordt de toegangsopening tenslotte zoo klein, dat slechts een smalle spleet overblijft, waardoor het mannetje het voedsel aanreikt.

Dit geloof der Toba-Bataks is vooral daarom opmerkelijk, omdat daaruit weer blijkt, dat de Inlanders aan de dieren vaak menschelijke eigenschappen toekennen.

Uit den aard der zaak geeft ook in onze Oost vooral aanleiding tot kindermoord de buitenechtelijke bevalling, bovendien echter ook overspel. Bij verscheidene stammen in Nieuw-Guinee, zoo b.v. bij de Massims van het Engelsch gebied, worden onechte kinderen gedood en zelfs wel, naar wordt vermeld, opgegeten (Seligmann). Bij de Maja-ceremoniën, de inwijdingsfeesten der Marindineezen van Zuidelijk Nieuw-Guinee hebben allerlei excessen in Venere plaats, een zeer vrij en losbandig geslachtelijk verkeer. Wordt daardoor een meisje zwanger en gelukt het niet om abortus op te wekken, dan wordt het kind, waarvan zij bevalt, gedood.

De Papoea's in de buurt van de Humboldts-baai zijn overtuigd, dat eerst na een zeker aantal malen den bijslaap te hebben uitgeoefend (minstens twintig keer) zwangerschap kan intreden. Is de man echter volkomen zeker, dat hij nog niet zoo vaak heeft gecohabiteerd, dan kan het kind, dat zijn vrouw ter wereld brengt, niet van hem zijn, maar moet door een anderen man, of door een geest zijn verwekt. In zoo'n geval doodt men het pasgeboren kind. Het zou echter wel eens gebeuren, dat zoo'n kind, door de moeder in het bosch geworpen, door eene andere vrouw wordt gevonden en dat deze het dan naar de moeder terugbrengt. Wanneer zulks het geval is, mag de moeder het kind behouden, omdat het dan niet meer als haar eigen kind wordt

beschouwd. De echtgenoot heeft er dan geen bezwaar meer tegen, dat zijn vrouw het kind verder verzorgt en opvoedt (W a s t e r v a l).

Bij de Ipi-stammen van Britsch Nieuw-Guinee was het gebruikelijk om de buiten huwelijk geboren kinderen levend te begraven. Ook tweelingen werden bij dit volk ter dood gebracht.

In het verslag der militaire exploratie van Nederlandsch Nieuw-Guinee 1907—1915 vond ik vermeld, dat, naar aanleiding van een bericht uit het Duitsche gebied, alwaar de kindermoord een schrikbarenden omvang had aangenomen, aan de Gewestelijke Bestuurders de vraag was gesteld, of zulke barbaarsche praktijken ook in ons gebied voorkwamen. Het antwoord voor Noord- en West-Nieuw-Guinee luidde dat „kindermoord als gewoonte aldaar niet voorkwam; af-drijving van de vrucht echter nog al eens scheen voor te komen”. Dit zou geheel overeenkomen met hetgeen door de militaire expeditie zelf ter plaatse omtrent de zeden dezer Papoea's was bekend geworden. Echter na hetgeen omtrent het voorkomen van kindermoord in Nieuw-Guinee tot dusverre reeds door ons werd vastgesteld, is er alle reden om aan de juistheid dezer opgave der militaire expeditie te twijfelen. Daarvoor pleit ook, dat Dr. H u n g e r, nog onlangs in Nieuw-Guinee geweest, te Arnoppo, aan de Noordkust van het eiland, vernam van eene vrouw, die aan elf kinderen het leven had geschonken, maar al deze kinderen zelf had gedood. Deze vrouw verklaarde den last van het grootbrengen der kinderen niet te willen dragen.

In Kaiser-Wilhelmsland werd een buiten huwelijk zwanger geworden meisje in den regel gedood. Vaak ontvluchtte zoo'n meisje dan echter naar het bosch, alwaar zij hare bevalling afwachtte en het kind terstond na de geboorte van het leven beroofde. Het kwam echter een enkele maal wel eens voor, dat eene andere vrouw zich bereid verklaarde het kind op te voeden; in geen geval echter mocht de ongehuwde moeder zelve haar kind behouden.

Op de naburige Schouten-eilanden gaan ongehuwde vrouwen, na hare bevalling, niet zelden tot kindermoord over.

Wat Soematra betreft, vond ik door S c h e e p e n s vermeld, dat in het landschap Geumpang, in Noord-Soematra, intieme betrekkingen tusschen ongehuwde mannen en vrouwen en het schenden van de huwelijkstrouw veelvuldig voorkomen. In zoo'n geval neemt men, als de gevolgen niet uitblijven, zijn toevlucht tot het opwekken van miskraam, of, indien dit niet gelukt, tot kindermoord.

In Atjeh wordt eveneens zwangerschap buiten huwelijk voor eene groote schande gehouden. Het uit zulk eene ongeoorloofde verbintenis geboren kind werd in vroeger tijd steeds ter dood gebracht. Volgens de Atjehsche adat toch heeft het buiten echt geboren kind (*anèk badjèng*) geen recht van bestaan en moest daarom onmiddellijk na de geboorte worden gedood.

Op het eiland Nias werden onechte kinderen eveneens in den regel van het leven beroofd. Vele Niassers gelooven echter, dat de geest van zulk een vermoord kind zeer boosgezind is en vooral er op uit is zwangere vrouwen aan te randen, ten einde haar van het kind, dat zij in den schoot dragen, te berooven. Ten einde dit te verhinderen wordt bij de slaappleaats eener zwangere vrouw een fetisbeeld, *adoe*, geplaatst. Deze z.g.n. *adoe fangola* is met eene andere *adoe* in het groote gemeenschappelijk woonvertrek door eene guirlande van palmbladen verbonden. Wanneer nu de geest van het gedoode, onechte kind in het slaapvertrek wil binnendringen, wordt de vrouw door deze *adoe fangola* beschermd en de geest van het kind zal zich dan langs de guirlande begeven naar de *adoe*, welke in het gemeenschappelijk woonvertrek is opgesteld. Vóór deze *adoe* is een pisangstam neergezet, dien de boosgezinde geest voor de zwangere vrouw aanziet en waarin de geest zal binnendringen. Deze pisangstam moet dus in de plaats treden, als remplaçant dienen voor de zwangere vrouw zelve.

Op het eiland Nias pleegt men het kind, dat geboren wordt, nadat eene vrouw overspelig is bevonden, ook al is de zekerheid niet daar, dat de overspeler de vader is, te dooden, indien namelijk de wettige echtgenoot weigert het kind als het zijne te erkennen. Wanneer eene van overspel verdachte zwangere vrouw tijdens het onderzoek naar den medeplichtige bevalt, wordt het kind in de wildernis gelegd of, in een zak gestopt, aan een boom opgehangen. Het staat echter iedere medelijdende vrouw vrij zoo'n kind tot zich te nemen en verder op te voeden.

Ook in Celebes plegen nog, of plachten vroeger ongehuwde vrouwen het kind, waarvan zij bevallen, te dooden, uit schaamtegevoel. Dat vond ik o.a. door Kruyt vermeld voor de Toradja's van Midden-Celebes. En hetzelfde is ons van verscheidene stammen in Borneo medegedeeld. Zoo worden bij de Kenja-Dajaks de buiten echt geboren kinderen, van welke de vader onbekend is, omgebracht. In de Kenja-maatschappij leven de jonge mannen en vrouwen vóór hun huwelijk op zeer intiemen voet met elkaar. Een misstap gedurende die tijd acht men zeer natuurlijk en wordt volstrekt niet kwalijk genomen; heeft het gevolgen, dan is dat ook niet zoo erg, omdat de vader van het kind in den regel wel bekend is en men dan door een huwelijk de zaak in het reine kan brengen. Meestal komt het echter zoover niet, daar de vrouwen vrij handig zijn in het opwekken van abortus. Maar men neemt het eene vrouw zeer kwalijk, wanneer zij met meer dan één man omgang heeft gehad. In dat geval toch kan zij, zwanger geworden, niet met zekerheid den vader van het kind aanwijzen en over een dergelijk wangedrag zijn de geesten ten zeerste vertoornd. Zulk eene vrouw mag niet in de kampong bevallen, want daardoor zou de toorn der geesten op de geheele bevolking van het dorp neerdalen. Zij moet

daarom in een hutje buiten de kampong en benedenstrooms gelegen, haar bevalling afwachten. Meermalen moet het vroeger zijn voorgekomen, dat het Hoofd van den stam heimelijk eenige mannen uitzond, met de opdracht de vrouw te dooden. Het kind wordt dan gewurgd en in het bosch geworpen. Eerst na allerlei ceremonieel mocht de vrouw weer in de kampong terugkeeren, waarbij dan echter iedere man nog het recht had, haar met een stuk rottan te slaan, waardoor hij aantoonde(!) aan het geval geen schuld te hebben. Eerst als zij deze pijnlijke bewerking had ondergaan, mocht de ongelukkige vrouw naar haar woning terugkeeren.

Van de Igorooten der Philippijnen vond ik evenzoo vermeld, dat onwettige kinderen niet in het leven worden gelaten (*Relaciones Agustinianas*).

Volgens de genoemde Kenja-Dajaks kunnen ook slechte, weinig goeds voorspellende droomen eene vrouw aanleiding geven het kind, dat zij ter wereld brengt te dooden (*E l s h o u t*).

Als verdere oorzaken van kindermoord in onze Oost vond ik nog opgegeven: vrees voor gebrek aan voedsel, gemakzucht der ouders en ziekte van de pasgeborene.

Bij sommige Papoea-stammen bestaat het voorschrift, dat de vrouwen na hare bevalling nog geruimen tijd in een daarvoor gemaakt hutje moeten verblijf houden, alwaar zij met hare echtgenooten geen omgang mogen hebben. Laatstgenoemden vinden dat vaak zeer onaangenaam en men tracht daarom vaak aan de zwangerschap vóórtijdig een einde te maken. Gelukt dat echter niet, dan wordt vaak het kind direct na de geboorte vermoord.

In sommige dorpen bij de Humboldtsbaai worden soms pasgeboren meisjes gedood, omdat men het bedrag, dat door een bruigom voor een meisje wordt betaald, veel te gering acht in verhouding tot de moeite, die het den ouders kost, om het kind groot te brengen. Ten slotte komt ook dit dus weer neer op de gemakzucht der ouders.

Tot zoover dan over de motieven voor zulk een daad; een andere vraag geldt de kwestie, op welke wijze en door wie het kind wordt ter dood gebracht. Welnu, men kan zeggen, dat velerlei methoden om het kind van het leven te berooven worden toegepast; ik vond als zoodanig genoteerd: levend begraven, laten verhongeren, slaan met een kalkbus op het hoofdje, uiteenrukken van de kaak, dichtknijpen van het keeltje, wegwerpen in de wildernis, doodslaan met een zwaren knuppel, stukdrukken van den schedel, dichtknijpen van neus en mond, wurgen met een strop, de mond volproppen met bladeren en tegelijkertijd den neus dichtknijpen, verdrinken, krachtig drukken op het borstje, levend in een pot stoppen, met den voet op de keel drukken, een prop goed, in zout water gedrenkt, in het mondje stoppen en tevens met een doek den hals snoeren. Ofwel, men legt het kind met den nek op een

rijststamper, terwijl ook op den hals zulk een stamper wordt gelegd; dan gaat terweerszijden iemand op den bovensten stamper zitten; het kind wordt dus tusschen de beide stampers doodgedrukt. Deze methode is bij de Kenja-Dajaks in zwang. Ook propt men wel eens neus en mond vol met zand of asch, of men buigt het hoofdje zoo sterk naar voren, dat de wervelkolom breekt. Weer andere stammen in onze Oost laten het kindje opeten door de varkens, of zij boren met een puntig stokje door het neusgat in de hersenen.

Men ziet dus, dat er inderdaad vele en goed-overlegde methoden zijn om zich van het wicht te ontdoen, waaronder zeer gewelddadige en uiterst wreede.

Hierbij dient echter te worden opgemerkt — wat voor de beoordeeling van die praktijken van beteekenis is —, dat de Kenja-Dajaks van Borneo de kinderen, die in stuitligging worden geboren, alsook het eerste kind van een tweeling en alle kinderen, welke onder zoo ongunstige omstandigheden ter wereld komen, dat men den invloed ducht van booze geesten, plegen te dooden, niet alleen omdat men van de geboorte van zulke kinderen onheil voor de kampong ducht, maar ook — en dat is gewichtig —, omdat men het in het belang der kinderen zèlf acht. Want men is overtuigd, dat dergelijke kinderen later toch nooit een gelukkig leven zullen krijgen en daarom acht men het maar beter het kind te dooden, vóór het weet, wat leven is.

Bovendien meenen vele Kenja's, dat voor pasgeboren kinderen de dood toch niets beteekent. Zulke kinderen hebben nog niet eens hun intrede in de maatschappij gedaan, zij weten nog volstrekt niet, wat leven is en slechts voor hem, die het leven gekend heeft, zou de dood een schrikbeeld zijn.

Wie doodt het pasgeboren kind? Ook dit is volstrekt niet overal in onze Oost hetzelfde en hangt zeker ten deele samen met de wijze van dooden en met de motieven, die aan den kindermoord ten grondslag liggen. Het meest vond ik vermeld, dat het jonge kind door de moeder zelve uit den weg wordt geruimd. De Kuni-Papoea's in Britsch Nieuw-Guinee b.v. laten de moeder zelve de treurige daad verrichten, maar zij wordt daartoe vaak door hare familieleden aangezet. Ook van de Baraustammen aldaar vond ik medegedeeld, dat de moeder de hand aan haar eigen kind slaat. In een geval van kindermoord bij een anderen stam in het Engelsch gebied, waarvan gewag wordt gemaakt in het „Annual Report on British New Guinea from 1 July 1899—30 June 1900” waren het de moeder zelve en de grootmoeder, die het pasgeboren kind hadden omgebracht. Daarentegen zou het in Erub en Murray-eiland in den regel de vader zijn, die het jonge kind wurgt of levend begraaft, of met geweld het hoofdje indrukt, terwijl onechte kinderen aldaar — dat laat zich begripen — door de moeder van het

leven worden beroofd. Bij de Papoea's van Tabalie en Engros, bij de Humboldtsbaai is het daarentegen de vrouw, die bij de bevalling heeft geassisteerd, die de pasgeborene doodt; bij die van Jonsoe en Jawna is het de moeder, die haar kind in de wildernis werpt. In Kaiser-Wilhelmsland en uit den aard der zaak ook bij andere stammen in onze Oost brengen meisjes hare buiten echt geboren kinderen zelf om. In Nias was het gebruikelijk, dat bij de geboorte van een tweeling de moeder een of de beide kinderen door wurging van het leven beroofde. In Midden-Celebes, op Mentawai, de Philippijnen en het Schouteneiland schijnt het ook in den regel de moeder te zijn, die haar pasgeboren wicht uit den weg ruimt.

Eene vraag van meer gewicht is, of ook in den Indischen Archipel kindermoord als eene geoorloofde, volgens de adat niet strafbare handeling wordt opgevat. In zijn reeds genoemde studie „The Origin and Development of the moral Ideas” heeft Westermarck de aandacht erop gevestigd, dat bij verschillende primitieve volken kindermoord, d.w.z. het opzettelijk doden van pasgeboren kinderen, niet alleen een geoorloofde daad, maar zelfs een volgens de adat gebruikelijke en voorgeschreven handeling is, terwijl ook Nieboer eenige laagstaande volken noemt, bij welke kindermoord, in bepaalde gevallen althans, straffeloos kan plaats hebben.

Hoe is 't nu daarmede gesteld in den Indischen Archipel? Wij zagen reeds, dat bij sommige stammen aldaar de familieleden vaak de vrouw krachtig aansporen het kind, waarvan zij bevallen is, te doden. Dit wijst er reeds eenigszins op, dat bij zulke stammen kindermoord niet voor eene strafbare handeling wordt gehouden.

Kruyt deelt ons mede, dat in sommige streken van Midden-Celebes het doden van een onecht kind door de moeder voor niet-strafbaar geldt, volgens de adat der Toradja's, welke doodslag alleen doet straffen door de bloedwraak der verwanten, òf, wanneer de vermoorde een slaaf is, door diens meester, welke daardoor schade heeft geleden. Een kind echter, dat geen erkenden vader heeft, is uitsluitend eigendom van de moeder en deze kan daarmede doen, wat zij wil. Eene slavin kan zich door het doden van haar kind den toorn van haar meester op den hals halen, maar doden zal deze haar daarvoor toch niet. Wanneer echter een gehuwde vrouw haar kind het leven ontnemt, is zulks wel eens aanleiding, dat haar man tot scheiding overgaat, waarbij hij den bruidschat mag terugischen, echter op eenigerlei andere wijze kan de vrouw in zoo'n geval volgens de Toradja'sche adat niet gestraft worden.

Op Mentawai wordt kindermoord evenmin gestraft; eene vrouw die reeds veel kinderen heeft voortgebracht, of die haar pasgeboren kind niet voeden kan, mag het doden, zonder dat zij daarvoor volgens de adatvoorschriften strafbaar wordt gesteld. Meestal in het geheim,

heeft kindermoord plaats op de eilanden van de Torresstraat bij Nieuw-Guinee, maar volgens de adat dezer inboorlingen is een dergelijke daad weder niet strafbaar. In den regel wordt tevoren de vader van het kind erin gekend en diens toestemming gevraagd, maar zelfs dat is niet volstrekt noodzakelijk. Ook op het Schouteneiland geldt kindermoord, door de moeder voltrokken, niet voor strafbaar, indien namelijk de daad wordt verricht door eene ongehuwde moeder, of door eene getrouwde vrouw, na verkregen toestemming van haar echtgenoot. Heeft echter eene gehuwde vrouw tevoren geen overleg gepleegd met haar man, of diens toestemming niet verkregen, dan is de moeder strafbaar, d.w.z. zij krijgt een pak slaag en wordt naar hare familie teruggezonden. Bloedwraak en een eisch tot betaling van de *nabiak* (zoengeld) zijn echter in zoo'n geval uitgesloten. Gewoonlijk keert dan echter de verstooten vrouw na eenigen tijd met geschenken ter verzoening naar haar man terug, en alles is dan vergeven en vergeten! Het is dus blijkbaar geheel en al een kwestie tusschen man en vrouw!

Volgens *Durdik* zouden op het eiland Nias albino-kinderen wel door gehuurde moordenaars worden omgebracht, welke in opdracht van den vader het kind dooden, indien zulks althans niet reeds terstond bij de geboorte was geschied. Zulke gehuurde moordenaars zouden nooit ter verantwoording worden geroepen. Of en in hoeverre deze mededeeling van *Durdik* wel juist is, zou echter nader onderzocht moeten worden.

Ook in de Philippijnen werd kindermoord, naar het schijnt, niet voor een misdrijf gehouden en dus niet gestraft, misschien wel daarom, omdat de moeder zelf de daad ten uitvoer bracht en zij meer dan iemand anders geoordeeld werd recht over leven en dood van het door haar voortgebrachte kind te hebben. Daarbij komt dan nog, dat in al de genoemde gevallen het kind direct na de geboorte werd of wordt gedood, in den regel dus, voordat een naam aan het kind is gegeven. Nu is het bekend, dat vele inlanders in onze Oost aan kinderen, die nog geen naam hebben, weinig hechten en zulke kinderen nog nauwelijks als menschen opvat.

Wanneer kindermoord op lateren leeftijd plaats heeft, wanneer aan het kind reeds een naam is gegeven, krijgt zulk een daad een geheel ander karakter.

Door de Kenja-Dajaks wordt een ongehuwd meisje, dat haar kind bij de geboorte doodt, niet voor dit feit gestraft, maar wel als zij door den omgang met verscheidene mannen zwanger is geworden. — Van belang is het nog te weten, of in het algemeen in onze Oost meer vrouwelijke kinderen dan mannelijke worden gedood, of dat misschien het omgekeerde het geval is. Op deze vraag is een antwoord moeilijk te geven. Wat de tweelinggeboorte betreft, vond ik bij de Kajan-Dajaks in Borneo vermeld, dat van tweelingen van verschillend geslacht steeds

het meisje werd gedood, op Bali werd eveneens het meisje omgebracht. Hetzelfde is het geval bij de Barriai-Papoea's en bij de inlanders van Nieuw-Pommeren. Daarentegen zouden de Papoea's van de Astrolabebaai in den regel het knaapje uit den weg ruimen. Voor de andere stammen vond ik niet opgegeven, of bij tweelinggeboorte het meisje dan wel de jongen wordt gedood. De Kuni-Papoea's zouden evenals de Barriai in het algemeen er eerder toe overgaan om een meisje te dooden dan een kind van het mannelijk geslacht, terwijl in Erub en Murray-eiland eveneens vrouwelijke kinderen liever gedood worden dan jongens, vooral als er reeds veel meisjes in de familie zijn geboren. Echter werden aldaar ook wel mannelijke kinderen van kant gemaakt, namelijk als de ouders al genoeg kinderen hadden gekregen naar hun zin.

Men krijgt echter wel den indruk, dat in onzen Archipel, gelijk ook bij talrijke andere volken het geval is, men in het algemeen eerder er toe overgaat een meisje dan een jongen van het leven te berooven, hetgeen wel zal samenhangen met de geringere achting in 't algemeen van het vrouwelijk geslacht. Overigens schijnen, meer dan het geslacht van het pasgeboren kind, de omstandigheden, waaronder het kind werd geboren, den ouders aanleiding te geven zich van het kind te ontdoen.

Tenslotte dan nog de vraag van de frequentie van kindermoord en de beteekenis ervan voor de inlandsche en primitieve maatschappij. Omtrent de frequentie van kindermoord in onze Oost staan ons volstrekt geen cijfers ter beschikking. Echter kan men uit de talrijke oorzaken van kindermoord, die wij leerden kennen, wel afleiden, dat zulke te betreuren praktijken aldaar volstrekt niet zeldzaam waren en nog zijn, zij het dan ook, dat in den laatsten tijd onder den invloed van Bestuur en Zending in vele streken althans het voorkomen van kindermoord wel wat verminderd zal zijn. Maar er blijven toch nog vele gebieden van den Archipel over, waar ons Bestuur en ook de Zending nog te weinig invloed kunnen doen gelden om met alle kracht zulke daden tegen te gaan, temeer waar deze ten deele althans berusten op en voortkomen uit het eigenaardig en speciaal volksgeloof der inlanders. Bovendien kan men wel aannemen, dat in vele streken in het geheim, in het verborgen, de ouders tot kindermoord hun toevlucht nemen, zonder dat Bestuur en Zending daarvan iets merken.

In zijn studie „Het Kindertal bij de Volkeren van Ned. Indië (buiten Java)”, in het Tijdschrift van het Kon. Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap (September-aflevering 1924) heeft Lucieer een aantal oorzaken genoemd van het geringe kindertal in onze Oost. Als zoodanig noteert hij o.a.: kinderhuwelijik, geringe vruchtbaarheid, lang zoogen, inteelt, ziekten, onmatigheid op sexueel gebied, opwekken van miskraam, groote kindersterfte, moeilijk leven der vrouw en bij-

geloof. Zeker is het echter, waarop trouwens ook door Lucieer de aandacht is gevestigd, dat kindermoord als oorzakelijke factor voor het geringe kinderaantal niet uit het oog mag verloren worden.

Of door kindermoord nog in andere opzichten schade aan de inlandsche maatschappij wordt berokkend? Men zou zich kunnen indenken, dat door het doden van pasgeborenen een aantal uitmunten en verdienstelijke individuen aan de inlandsche maatschappij worden onttrokken. Echter zal deze faktor voor eene primitieve maatschappij wel niet veel te beteekenen hebben, omdat juist bij zulke laagstaande volken „hervorragende” persoonlijkheden zeer zelden voorkomen, veel zeldzamer althans dan in de cultuurwereld. Bij die laagstaande volken zijn alle leden van den stam veel meer aan elkaar gelijk dan bij de hooger beschaafde volken het geval is; van een hoog uitmunten van den een boven den ander is bij de primitieven nauwelijks sprake.

Een voordeel zou kunnen zijn het aan de maatschappij onttrekken van ziekelijke, zwakke, mismaakte, idiote en blinde kinderen, van kinderen in het algemeen, van welke voor de toekomst weinig goeds voor de maatschappij is te verwachten. Dit heeft vooral beteekenis in eene primitieve maatschappij, waar meer dan bij de hooger beschaafde volkeren elk individu op zichzelf is aangewezen en voor zichzelf heeft te zorgen. Onderlinge hulp en steun ontbreken wel is waar volstrekt niet geheel en al bij die primitieve volken, maar zijn toch zeker in geringere mate aanwezig dan bij de cultuurvolken. Lichamelijk slecht ontwikkelde menschen hebben in de primitieve maatschappij een zeer treurig bestaan.

Natuurlijk hebben Bestuur en Zending met dergelijke overwegingen omtrent de voor- en nadeelen eventueel van den kindermoord niets uit te staan. Hun taak is het en moet het zijn, zulke rampzalige praktijken zooveel mogelijk te voorkomen en te verhinderen, alsook, waar mogelijk, bij den inlander de overtuiging te vestigen, dat zulke handelingen af te keuren en niet geoorloofd zijn.
